

»Píndola formativa 26. Suport conductual positiu (ACP)

"Per a eliminar els problemes de conducta de l'alumnat amb TEA cal ser capaç de comprendre i donar sentit a aqueixa conducta, i donar sentit a la conducta significa comprendre el seu autisme"
Whitaker, 2001

Definició

És un enfocament per a **fer front als problemes de conducta que implica posar remei a les condicions ambientals i els dèficits en habilitats**. (Carr, 1995).

L'ACP centra l'atenció a donar suport a la creació de contextos que incrementen la qualitat de vida, fent que les conductes problemàtiques siguin menys eficients i rellevants i que les conductes alternatives siguin més funcionals.

La intervenció preventiva no consisteix a actuar quan la conducta ja s'ha produït, sino en què es pot fer per evitar que la conducta torne a aparèixer en una mateixa situació i incentivar l'aparició de conductes comunicatives més ajustades.

La prevenció en les persones que presenten necessitats educatives greus i permanents implica conèixer la naturalesa dels diferents trastorns, les característiques individuals de les persones, així com la influència del context sociocultural en què ocorre. D'aquesta manera, a l'hora d'elaborar un programa de prevenció de conductes desafiadors, es tindran en compte propostes alternatives i modificacions dirigides no solament a l'alumnat sinó també a canviar l'entorn, a eliminar aquelles barreres que faciliten l'aparició d'aquestes conductes.

Relacionat amb aquest concepte tenim la definició de **suport** segons l'AADI (Associació Americana de Discapacitat Intel·lectual), "recursos i estratègies que promouen els interessos i les metes de les persones amb dificultats o sense dificultats, i que fan possible l'accés a recursos, informació i relacions en entorns de treball i de vida integrats que incrementen la interdependència i la independència, la productivitat, la integració en la comunitat i la satisfacció."

Conducta

Manera de ser de l'individu i conjunt d'accions que du a terme per a adaptar-se al seu entorn. La conducta és la resposta a una motivació en què estan involucrats components psicològics, fisiològics i de psicomotricitat. La conducta d'un individu, considerada en un espai i temps determinats s'anomena **comportament**.

Encarta

Què són les alteracions de conducta?	Les expressions de comportament de totes les persones, les característiques de totes les persones i la seua interacció amb l'entorn. No podem canviar les conductes problemàtiques de l'alumnat si no modifiquem l'ambient. Que una conducta siga considerada problemàtica dependrà de la intensitat, la freqüència i les conseqüències que tinga per a l'individu i el seu context.
Continu de conductes inadequades	Podem trobar des de: - Hàbits molestos. - Coses que vull que canvien. - Conductes que causen problemes. - Conductes que impedeixen rutines diàries. - Conductes que impedeixen l'aprenentatge. - Conductes que causen dany i destrucció.

ICAP problemes de conducta: classificació en 8 categories

1. AUTOAGRESSIONS.

Es fa mal al seu cos: autocolpejar-se, mossegar-se, pessigar-se, arrapar-se, furgar-se. Vomitar i tornar a ingerir els aliments. Consumir substàncies no comestibles.

2. AGRESSIONS ALS ALTRES.

Heteroagressivitat. Causa dolor físic a altres persones o animals.

3. DESTRUCCIÓ D'OBJECTES.

Deliberadament trenca, desfigura o destrueix objectes.

4. CONDUCTA DISRUPTIVA.

Interfereix en les activitats d'altres persones.

5. HÀBITS ATÍPICS I REPETITIUS.

Conductes no habituals, estranyes, que es repeteixen contínuament.

6. CONDUCTA SOCIALMENT OFENSIVA.

Conducta que ofén els altres.

7. RETRAÏMENT O FALTA D'ATENCIÓ.

Problemes de relació o problemes a l'hora de fer atenció.

8. CONDUCTA NO COOPERATIVA.

Refusa obeir, assistir a classe o al treball.

Podem diferenciar entre conductes problemàtiques i conductes desafidores.

- **Conductes problemàtiques.** Quan per la seua intensitat, durada o freqüència afecten negativament el desenvolupament personal de l'individu, així com les seues oportunitats de participació en la comunitat (Emerson, 1995).
Tenen una funció per a la persona que la realitza o exerceix. A més, exigeix un sobre esforç del sistema de suports per a atendre adequadament les necessitats de la persona.
- **Conductes desafidores.** Conductes culturalment anormals la intensitat, freqüència o durada de les quals és probable que pose en perill la seguretat física d'altres persones o que limite l'ús de les oportunitats normals que ofereix la comunitat, o fins i tot que negue l'accés a aqueixes oportunitats (Emerson, 1995).

Factors que faciliten l'aparició de conductes problemàtiques	Peculiaritats de les persones amb TEA. - Limitacions cognitives: ceguesa mental i pensament visual. - Alteracions sensorials: hipersensibilitat i hiposensibilitat. - Problemes de comunicació: expressió de preferències, expressió de necessitats i desitjos. - Interessos especials: sensorials, d'estructuració, absència d'interessos socials. - Dificultats en: ■ Normes socials. ■ Alteracions sensorials. ■ Regulació emocional. ■ Autocontrol. ■ Comprensió de l'entorn. ■ Llenguatge i comunicació. ■ Anticipació. ■ Atenció. ■ Inflexibilitat.
Principis	Els principis d'una intervenció efectiva són: ■ Centrar la intervenció sobre l'entorn i no tant sobre l'individu. Hem d'avaluar quines són les barreres per a l'accés i la participació que provoquen aquestes conductes. ■ Definir clarament la conducta problema. ■ Abans de dissenyar un pla personalitzat per a modificar la conducta problema és important que existisca un consens sobre la conducta que cal modificar. ■ És important, el treball en equip i el treball col·laboratiu.
Característiques	- Està basat en l'avaluació funcional que vinculen variables ambientals amb la hipòtesi relativa a la funció de la conducta problema. - L'objectiu principal és ensenyar habilitats alternatives a la CP i adaptar l'ambient per a fer disminuir les possibles barreres per a l'accés i la participació. - Parteix del respecte a la persona i com a meta té millorar la seua qualitat de vida. - Mesura l'èxit del programa en l'increment de l'a conducta alternativa i la disminució de la CP.

Fases del procés	1. Identificació i classificació. Per a poder iniciar una intervenció sobre una conducta problemàtica cal identificar-la i reconèixer-la prèviament. Per a això haurem d'analitzar el dia a dia de la persona. 2. Establir l'equip de suport. Es constitueix un equip del qual formaran part les persones que estiguen en contacte habitual amb la persona, la família, els membres de l'equip multiprofessional. 3. Acords inicials. Els professionals de suport estableixen acords sobre com abordar les diferents qüestions de las CP. 4. Avaluació funcional. S'exposen els procediments per a arribar a comprendre la CP abans d'elaborar el pla d'intervenció. Cal planificar el temps que s'utilitzarà per a emplenar els registres. ■ Identificar i descriure operativament les conductes problemàtiques. ■ Establir una línia base de les conductes problemàtiques. ■ Analitzar els propòsits de les conductes problemàtiques. ■ Formular hipòtesis funcionals. ■ Categoritzar per propòsits i temes. 5. Elaboració del pla de suport conductual. S'elabora a partir dels resultats de l'avaluació funcional. Aquest pla és pactat per tots els membres de l'equip. Serà important tindre present dues regles, d'una banda, dissenyar propostes compatibles amb la realitat del centre i la persona i per una altra, cada usuari haurà de dir el que pot o no pot fer. 6. Execució del pla de suport conductual. Cal establir qui i com executarà les estratègies d'ensenyament, control de crisi i registre.
Com?	Davant les conductes desafidores, el suport conductual positiu dona resposta a les següents qüestions: ■ Com ajudar a previndre les conductes desafidores (enfocament constructiu o proactiu). ■ Com intervenir davant conductes desafidores en situacions de crisis (enfocament reactiu). ■ Com desenvolupar un procés d'avaluació i intervenció funcional davant conductes desafidores.

ENFOCAMENTS

ENFOCAMENT PROACTIU

	Intervenció des de la PREVENCIÓ. L'objectiu bàsic d'aquest enfocament és què fer quan la conducta ja ha aparegut en contraposició a què fer perquè la pròxima vegada es realitzi una conducta més ajustada a la situació. A més, l'enfocament proactiu té com a meta l'ensenyament d'habilitats alternatives a les conductes inadequades, ensenyament d'habilitats més funcionals, és a dir, fomentar l'adquisició i manteniment de conductes adaptades que substitueixen les alterades.	
Com ajudar a previndre les conductes	Utilitzant sistemes d'estructuració. (ensenyament estructurat), però mantenint l'equilibri entre l'estructura i la flexibilitat. Basant-nos en l'ensenyament estructurat, proporcionarem límits clars i visuals. Haurem de crear entorns segurs i comprensibles.	
Construir entorns comprensibles i previsibles	Metodologia TEACCH. Ús d'horaris visuals que facilite l'anticipació a l'alumnat quan es fa cada cosa, ús de sistemes de treball que indiquen què i quant ha de fer una cosa, etc. Rutines i suports visuals.	
Factors interpersonals	L'objectiu serà desenvolupar habilitats de comunicació expressiva i millorar les capacitats comunicativolingüístiques. Es basa en l'aprenentatge un sistema de comunicació que permeti expressar desitjos i preferències (fer peticions) així com generalitzar-los als diferents ambients (PECS). Introduir gestos del programa de Comunicació total de Benson Shaeffer, etc. Podem fer ús de productes de suport per a realitzar actes comunicatius d'acord amb l'edat cronològica de l'alumnat. Ús de suports visuals i instruccions visuals per a millorar la comprensió de l'entorn, taulers de comunicació, etc. Ús de guions conversacionals. L'estructura d'un guió social i conversacional explicita la raó de l'acte social, explica per què es fan les coses d'una determinada manera i facilita la comprensió de la situació. Ho fa descrivint de forma visual els diferents passos de la situació i ensenya de manera explícita les habilitats socials necessàries per a evitar l'aparició de la conducta problema. Caldrà crear un ambient d'aula propici per a la comunicació: panells d'elecció, senyalització de l'entorn, quaderns de fotos, etc.	
Factors ambientals	Crear un lloc silenciós o un "refugi segur" al qual l'alumnat pugui dirigir-se per a reduir l'estimulació. Tindre cura amb les dificultats sensorials. (Il·luminació artificial i natural, ombres, olors, sons, tacte de les superfícies, etc.). Perfil sensorial. A l'alumnat més major se'l pot ensenyar a reconèixer les dificultats que experimenta en l'entorn. Es pot utilitzar un "paquet de primers auxilis sensorials".	

ENFOCAMENTS

ENFOCAMENT REACTIU

	Per molta obstinació que es pose en la prevenció de les conductes, aquestes poden aparèixer en algun moment en la vida de les persones amb diversitat funcional, sobretot en aquelles que presenten dificultats en la comunicació i falta d'habilitats adaptatives. Resulta necessari per tant establir una sèrie de protocols d'actuació davant les possibles crisis conductuals per a assegurar la seua integritat física, tant de l'alumnat amb TEA com de les persones implicades.
Fase desencadenant	Hem d'eliminar la causa: ■ Descartar qualsevol problema físic o mèdic. ■ Canviar la forma de demanda. En el cas de necessitar dir o fer alguna petició, hem de fer-ho abans d'iniciar la conducta problemàtica i no quan s'està iniciant. Desviar la seua atenció: ■ Interrompre la seua línia de pensament. ■ Canviar el seu focus d'atenció cap a algun altre focus que resulte més interessant. Tractar la conducta com una forma de comunicació: ■ Esbrinar la funció comunicativa de la conducta. ■ Canviar la forma de comunicació. Ensenyar-li a fer front a l'estrés: ■ Ajudar-lo a reconèixer els seus estats d'ànim. És important treballar el reconeixement i l'expressió d'emocions. ■ El llenguatge utilitzat ha de ser concret. ■ Actitud i llenguatge tranquil·litzador de la persona que està amb l'alumnat.
Fase d'intensificació	Recordar recompenses. Podem recordar: "primer...", "després...". També es poden usar horaris i suports visuals com els guions socials, llibres de regles de socials, etc. Recordar les normes, les regles pactades prèviament. ■ Acordar algun tipus de senyal o codi que permetia saber quan està perdent el control. ■ Davant problemes de conducta habituals, utilitzar un panell amb suports visuals on s'observe el cost de les seues accions: ■ Accions que cal recompensar + reforçadors positius. ■ Accions prohibides + reforçadors negatius. ■ Organitzar rutines que l'ajuden a calmar-se. ■ Recordar les conseqüències, acordades prèviament, de certes conductes. Modificar les demandes. És important aconseguir la seua atenció, utilitzant instruccions positives i proporcionant-los temps i espai i suport visual. Proporcionar oportunitats per a relaxar la situació. Es farà donant el temps i l'espai necessaris.

ENFOCAMENTS

Fase d'explosió

Intervenció física. Només hem d'intervindre físicament quan existisca perill per a la persona. A més es proporcionaran oportunitats per a relaxar la situació:

- Cal garantir la seguretat física, no castigar físicament ni causar dolor.
- La quantitat de força física ha de ser la mínima necessària (protocol de bones pràctiques) i durant el menor temps possible.

Donar una resposta de baixa intensitat:

- Donar espai i no bombardejar amb discursos, ni gesticulant.

Fase de recuperació

- Proporcionar espai.
- Tindre cura d'u mateix.
- Retorn a la normalitat.

Bibliografia

Goño Garrit, Mª José i cols. *Apoyo conductual positivo. Algunas herramientas para afrontar las conductas difíciles*. FEAPS.

<http://www.plenainclusion.org/informate/publicaciones/cuaderno-de-buenas-practicas-apoyo-conductual-positivo-algunas-herramientas>

Equip professionals Fundació Uliazpi. *Protocolo de actuación ante conductas desafiantes graves y uso de intervenciones físicas*. FEAPS

<http://www.plenainclusion.org/informate/publicaciones/cuaderno-de-buenas-practicas-protocolo-de-actuacion-ante-conductas>

Magerotte, Ghislain i col. "Educautisme. «Los problemas de comportamiento», Editorial

<http://sid.usal.es/libros/discapacidad/9376/8-4-1/educatisme-modulo-los-problemas-de-comportamiento.aspx>

Canal Bedia, Ricardo i col., *Apoyo conductual positivo. Manuales de trabajo y centros de atención a personas con discapacidad*, Junta de Castilla y León.

http://sid.usal.es/idocs/f8/fdo6644/apoyo_conductual_positivo.pdf

Carr, Edward., *Intervención comunicativa sobre los problemas de comportamiento*. Alianza editorial.

Col·lecció "Buenas prácticas en la atención a personas con discapacidad".